

สุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร

นางสาว สุพัทธา วงศ์จิระสวัสดิ์



วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาสุขภาพจิต ภาควิชาจิตเวชศาสตร์

คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-346-633-9

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

I 19515327

MENTAL HEALTH OF BUDDHIST MONKS IN BANGKOK METROPOLIS

Miss Suphatra Wongjirasawad

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Science in Mental Health

Department of Psychiatry

Faculty of Medicine

Chulalongkorn University

Academic 2000

ISBN 974-346-633-9

หัวข้อวิทยานิพนธ์

สุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร

โดย

นางสาว สุพัทธา วงศ์จิระสวัสดิ์

ภาควิชา

จิตเวชศาสตร์

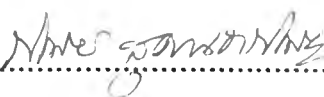
อาจารย์ที่ปรึกษา


ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงดวงใจ กสานติกุล

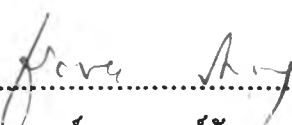
คณะแพทยศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นับวิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา ตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต


..... คณบดีคณะแพทยศาสตร์
(ศาสตราจารย์ นพ. ภิรมย์ กมลรัตนกุล)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์


..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์แพทย์หญิงภิรมย์ สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง)


..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ศาสตราจารย์ แพทย์หญิงดวงใจ กสานติกุล)


..... กรรมการ
(อาจารย์ นายแพทย์รัชชนะ นิมมานกุล)

ศุภพัทธา วงศ์จิระสวัสดิ์ : สุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร (MENTAL HEALTH OF BUDDHIST MONKS IN BANGKOK METROPOLIS) อ. ที่ปรึกษา : ศ. พญ. ควงใจ กษานติกุล, 99 หน้า. ISBN 974-346-633-9

การวิจัยครั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาวะสุขภาพจิตและปัจจัยที่มีผลต่อสุขภาพจิต ได้แก่ อายุ จำนวนพรรษาที่บวช สถานภาพของสงฆ์ สถานภาพสมรสก่อนบวช การประกอบอาชีพก่อนบวช ระดับการศึกษา ก่อนบวช ระดับการศึกษาทางธรรม ภูมิลำเนาเดิม เศรษฐฐานะก่อนบวช โรคทางกาย และการใช้ยาและสารเสพติดก่อนบวช ของพระภิกษุสงฆ์ในกรุงเทพมหานคร จำนวนทั้งหมด 900 รูป ซึ่งได้จากการสุ่มแบบ Multi – stage Cluster Sampling Technique เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามข้อมูลทั่วไปและแบบทดสอบสุขภาพจิต Symptom Checklist – 90 (SCL-90) สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Unpaired t-test ANOVA (F-test) และการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่โดยวิธีของ Scheffe

ผลการวิจัยพบว่า พระภิกษุสงฆ์มีสุขภาพจิตในลักษณะที่มีปัญหาสุขภาพจิต ร้อยละ 33.89 โดยพบกลุ่มอาการด้านพฤติกรรมและความคิดที่บ่งชี้ถึงอาการของโรคจิตมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 50.49 รองลงมา คือ ความรู้สึกลัวโดยไม่มีสาเหตุ ร้อยละ 44.92 และความรู้สึกรู้สึกว่ามีอาการทางกาย ร้อยละ 36.72 พระภิกษุสงฆ์ที่มีกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตแตกต่างกัน เมื่อจำแนกตามปัจจัยที่ศึกษา พบว่า พระภิกษุสงฆ์กลุ่มอายุ 21-25 ปี สถานภาพสมรส (ก่อนบวช) หม้าย/หย่าร้าง/แยกกันอยู่ รายได้ของครอบครัว(ก่อนบวช) ต่ำกว่า 5,000 บาท/เดือน ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ต่างจังหวัด มีโรคทางกาย มีการใช้ยาและสารเสพติดก่อนบวช ไม่ได้ประกอบอาชีพก่อนบวช มีจำนวนพรรษา 1-5 ปี และเรียนปริยัติธรรมแผนกธรรมและแผนกบาลี มีค่าคะแนนเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตสูงกว่ากลุ่มอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ 0.005

ภาควิชา	จิตเวชศาสตร์	ลายมือชื่อนิสิต.....
สาขาวิชา	สุขภาพจิต	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
ปีการศึกษา	2543	

4175268530 : MAJOR MENTAL HEALTH

key word : MENTAL HEALTH / BUDDHIST MONKS / BANGKOK

SUPHATRA WONGJIRASAWAD : MENTAL HEALTH OF BUDDHIST MONKS
IN BANKOK METROPOLIS. THESIS ADVISOR : PROF. DUANGJAI
KASANTIKUL, MD. .,99 pp. ISBN 974-346-633-9

The purpose of this study was to explore mental health and factors related to mental health of monks in Bangkok Metropolis. The sample obtained through Multi - stage Cluster Sampling technique, was composed of 900 monks .The instruments were demographic data questionnaire and Symptom Checklist -90 (SCL-90). Percentage, mean, standard deviation, Unpaired t-test, ANOVA (F-test) and statistic of scheffe were applied to analyze the data.

It was found that the prevalence of mental health problems of monks in Bangkok Metropolis was 33.89 percents. The prevalence of the psychoticism was the highest 50.49 percents followed by phobic anxiety 44.92 percents and somatization 36.72 percents. When comparing the factors of mental health problem : age (21-25 years old), period for keeping the rained (1-5 years) , marital status (ordinary : widow/divorce/seperate), occupational (ordinary : employment), educational of dharma, domicile, family income (ordinary : income less than 5,000 bath), physical pathology and substance use behavior (ordinary) were significantly related to mental health problem in Buddhist monks at 0.005 level of confidence.

Department Psychiatry

Field of study Mental Health

Academic year 2000

Student 's signature.....

Advisor 's signature.....



กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงด้วยดี ด้วยความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ศ. พญ. ดวงใจ กสถานติกุล อาจารย์ที่ปรึกษาที่ได้ให้คำแนะนำและข้อคิดในการทำวิจัย ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ มาโดยตลอด รวมทั้ง รศ.พญ. ภิรมย์ สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง และ อ.นพ. ชัยชนะ นิ่มนวล ที่ให้เกียรติมาเป็นประธานและกรรมการสอบ พร้อมทั้งให้คำแนะนำและแก้ไขในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้

ขอกราบขอบพระคุณ ดร. อุบลวรรณ ภวากานันท์ ที่กรุณาให้คำปรึกษา ให้ความรู้ คำแนะนำ และช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์ และ อ. อารีย์ สอาดวุธ ที่กรุณาให้คำปรึกษาเกี่ยวกับสถิติที่ใช้ในการวิจัย

ขอขอบพระคุณ อ. วงศ์วรรณ วงศ์สุภา ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความถูกต้องของรายการอ้างอิง และขอขอบพระคุณ คุณพ่อ ธานี วงศ์จิระสวัสดิ์ คุณยิวดี วัฒนาศิริพานิช คุณโยธิน สังเกตู ที่ช่วยเป็นผู้ติดตามในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ และขอขอบพระคุณ คุณยิวเรศ วัฒนาศิริพานิช ที่เป็นกำลังใจและให้ความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ในการทำวิทยานิพนธ์ครั้งนี้มาโดยตลอด

และเนื่องจาก ทวนการวิจัยบางส่วนได้รับมาจากทวนอุคหนุนการวิจัย ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

ท้ายที่สุดนี้ ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา คุณน้ำ พี่น้อง เพื่อนปริญญาโทสุขภาพจิต รุ่น 11 ทุกคน ที่ให้กำลังใจและให้ความช่วยเหลือด้วยดีมาโดยตลอด ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ทำให้ผู้วิจัยมีกำลังใจในการต่อสู้ อุปสรรคไม่ว่าจะเป็นเรื่องใด จนกระทั่งงานวิจัยฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี จึงขอกราบขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

สุพัทธา วงศ์จิระสวัสดิ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
คำถามของการวิจัย.....	4
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
สมมติฐานการวิจัย.....	4
ขอบเขตในการทำวิจัย.....	4
ข้อจำกัดของการวิจัย.....	5
คำนิยามที่ใช้ในการวิจัย.....	5
ผลหรือประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
กรอบแนวความคิดในการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
ความหมายของพุทธศาสนา.....	9
ความหมายและประเภทของพระภิกษุสงฆ์.....	10
การบวชในพุทธศาสนา.....	12
สภาพความเป็นอยู่ของพระภิกษุสงฆ์.....	14
กิจของสงฆ์.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับสุขภาพจิต.....	17
สาเหตุการเกิดปัญหาสุขภาพจิต.....	20
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	26
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	30
รูปแบบการวิจัย.....	30
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	30

สารบัญ (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	31
การตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้องของเครื่องมือ.....	33
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	35
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	35
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	37
5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	73
สรุปผลการวิจัย.....	74
อภิปรายผลการวิจัย.....	77
ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย.....	85
ข้อเสนอแนะ.....	85
รายการอ้างอิง.....	86
ภาคผนวก	91
ประวัติผู้วิจัย.....	99

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1. แสดงการหาค่าความเชื่อมั่นของแบบทดสอบสุขภาพจิต SCL-90 โดยวิธี Alpha Coefficient.....	34
2. แสดงจำนวนและร้อยละเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของพระภิกษุสงฆ์.....	38
3. แสดงจำนวนและร้อยละของพระภิกษุสงฆ์จำแนกตามเหตุผลการบวช.....	41
4. แสดงจำนวนและร้อยละของพระภิกษุสงฆ์จำแนกตามจำนวนพรรษาที่บวช.....	42
5. แสดงจำนวนและร้อยละของพระภิกษุสงฆ์จำแนกตามสถานภาพของสงฆ์.....	43
6. แสดงจำนวนและร้อยละของพระภิกษุสงฆ์จำแนกตามระดับการศึกษาปรียัติ ธรรมแผนกธรรม.....	44
7. แสดงจำนวนและร้อยละของพระภิกษุสงฆ์จำแนกตามระดับการศึกษาปรียัติ ธรรมแผนกบาลี.....	45
8. แสดงจำนวนและร้อยละการใช้ยาและสารเสพติดของพระภิกษุสงฆ์ก่อน บวช.....	46
9. แสดงจำนวนและร้อยละของยาและสารเสพติดที่พระภิกษุสงฆ์ใช้ก่อน บวช.....	46
10. แสดงจำนวนและร้อยละของพระภิกษุสงฆ์จำแนกตามประเภทของสุขภาพจิต...	47
11. แสดงกลุ่มอาการที่พบในพระภิกษุสงฆ์ที่มีปัญหาสุขภาพจิต.....	48
12. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ จำแนกตามอายุ.....	49
13. แสดงการเปรียบเทียบกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตด้านความรู้สึกไม่กล้าติดต่อกับ บุคคลอื่นระหว่างพระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน โดยวิธีของ Scheffe.....	50
14. แสดงการเปรียบเทียบกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตด้านความซึมเศร้าระหว่างพระ ภิกษุสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน โดยวิธีของ Scheffe.....	51
15. แสดงการเปรียบเทียบกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตด้านความวิตกกังวลระหว่าง พระภิกษุ สงฆ์ที่มีอายุต่างกัน โดยวิธีของ Scheffe.....	52
16. แสดงการเปรียบเทียบปัญหาสุขภาพจิตด้านความรู้สึกไม่เป็นมิตรระหว่างพระ ภิกษุสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน โดยวิธีของ Scheffe.....	53
17. แสดงการเปรียบเทียบปัญหาสุขภาพจิตด้านพฤติกรรมและความคิดที่บ่งชี้ถึง อาการของโรคจิตระหว่างพระภิกษุสงฆ์ที่มีอายุต่างกัน โดยวิธีของ Scheffe	54

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
18. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ จำแนกตามสถานภาพสมรส (ก่อนบวช).....	55
19. แสดงการเปรียบเทียบกลุ่มอาการสุขภาพจิตด้านความรู้สึกว่ามีอาการทางกาย ระหว่างพระภิกษุสงฆ์ที่มีสถานภาพสมรส(ก่อนบวช)ต่างกัน โดยวิธีของ Scheffe.....	56
20. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ จำแนกตามรายได้ของครอบครัว(ก่อนบวช).....	57
21. แสดงการเปรียบเทียบกลุ่มอาการสุขภาพจิตด้านการย่ำคิดย่ำทำระหว่างพระ ภิกษุสงฆ์ที่มีรายได้ของครอบครัว (ก่อนบวช) ต่างกัน โดยวิธีของ Scheffe.....	58
22. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ จำแนกตามภูมิลำเนาเดิม.....	59
23. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ จำแนกตามการมีโรคทางกาย.....	60
24. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ จำแนกตามการใช้ยาและสารเสพติด (ก่อนบวช).....	61
25. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยปัญหาสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์จำแนกตาม ระดับการศึกษา (ก่อนบวช).....	62
26. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ จำแนกตาม การประกอบอาชีพ(ก่อนบวช).....	64
27. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ จำแนกตามจำนวนพรรษา.....	65
28. แสดงการเปรียบเทียบกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตด้านพฤติกรรมและความคิดที่ บ่งชี้ถึงอาการของโรคจิตระหว่างพระภิกษุสงฆ์ที่มีจำนวนพรรษาต่างกัน โดยวิธี ของScheffe.....	67
29. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ จำแนกตามระดับการศึกษาปริยัติธรรมแผนกธรรม.....	68

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
30. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ จำแนกตามระดับการศึกษาปริญญาตรี.....	69
31. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ จำแนกตามสถานภาพของสงฆ์.....	70
32. แสดงการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยกลุ่มอาการทางสุขภาพจิตของพระภิกษุสงฆ์ จำแนกตามเหตุผลของการบวช.....	72